

ეთერ ინჟინერული

სოლომონ ბრძენთან დაპირისპირებული სახის ბენეფიციის საკითხი ფოლკლორში

სოლომონ ბრძენთან დაპირისპირებული ძალა – კუნძულელი – ქართულ ფოლკლორში “ემშაკთა ხელმწიფეა”. მისი სახის გააზრებისას, უპირველეს ყოვლისა, მნიშვნელოვანია ბოროტი სულის დატყვევების ტრადიციული მოტივი. ქართული ხალხური ლექსის - „სოლომონ ბრძენი და კუნძულელის“ (პოეზია, 1973, გვ. 117) მიხედვით, სოლომონი კოკაში ჩამწყვედევს მასთან დაპირისპირებულ ბოროტ ძალას და მთელ მის საყმოს, როცა გაიგებს, რომ კუნძულელი მისი ცოლის საყვარელია. კუნძულელის კოკაში ჩამწყვედევა დედამიწაზე მშვიდობის და ბედნიერების სუფევით აღინიშნა. ხალხური ლექსის მიხედვით, ალგვის რა ბოროტებას, სოლომონი მიწიურ სამოთხეს ამყარებს და ეს აქტი სამყაროს განახლების ტოლფასია.

სოლომონისა და კუნძულელის ბრძოლა სოლომონის ცოლის საწოლში იწყება, როდესაც ის ხედავს, როგორ მოდის ღამდამობით უცხო მამაკაცი მის ცოლთან და ეალერსება. ეს ხალხური მოტივი სოლომონთან დაკავშირებით არც სხვა ხალხის ფოლკლორისთვის არის უცხო.

ებრაული ტრადიციით, ღემონთა მთავარი ასმოდევსია. ის სოლომონ ბრძენთან დაპირისპირებული სახეა, რომელიც სოლომონის ბეჭდის დაპატრონებისთვის იბრძვის და მრავალი თვისებით ემსგავსება კუნძულელს. ებრაულ ასმოდევს ხშირად ადარებენ ირანულ აეშმადევას. მეტიც, მიუხედავად იმისა, რომ ებრაული რელიგია ერთი ღმერთის იდეას ქადაგებს და არ აღიარებს ინდივიდუალიზებული ბოროტი სულის ცნებას, რაც ირანული დუალიზმისთვის ძალზე ბუნებრივი და შინაგანია, ცხადია, რომ ებრაული “ასმოდევსი” ირანული “აეშმადევას” პირდაპირი ფორმაა, ისევე, როგორც ქართული “ემშაკი” (მ. ანდრონიკაშვილი 1966, გვ. 37).

კუნძულელი - ემშაკთა ხელმწიფის - მსგავსება ებრაულ და სპარსულ ღემონთა მთავრებთან აშკარაა, როგორც ლინგვისტური, ასევე ფუნქციური თვალსაზრისით. აღსანიშნავია, რომ ქართულ ხალხურ ტრადიციაში ემშაკების ხელმწიფის პირადი სახელიც კი არ გააჩნია, რადგან საკუთარი სახელი “კუნძულელი” “სადღურობის სუფიქსით არის ნაწარმოები. კუნძული ხალხურ ცნობიერებაში მოიაზრება უცხო, “სხვა” სამეფოდ. ამიტომაც ვერ ვეთანხმებით პეტრე უმიკაშვილის „ხალხური სიტყვიერების“ შემდგენელ ფილიპე გოციჩაიშვილს, რომელიც ამ სახელწოდებას ვარიანტების სიმრავლის მაჩვენებლით არჩევს: „დედანში კუნძულელი სწერია, მაგრამ რადგან ვარიანტებში თითქმის ყველგან კუნძულელი სწერია, - კუნძულელი დაწვერე“ (პ. უმიკაშვილი, 1937, გვ. 570). ჩვენს მოსაზრებას, რომ მართებული ფორმაა “კუნძულელი” და არა “კუნწულელი”, ადასტურებს ისიც, რომ ქართულ ხალხურ ლექსში აქტუალურია ზღვის. მებაღურებისა და თევზაობის თემა.

ზღვის მეპატრონეა ინდურ ტრადიციაში სოლომონის ბუდისტურ პარალელურ სახესთან – ვიკრამთან დაპირისპირებული სამუდრა-პალა, რომელიც ბოროტი ძალის – შიმნუსის ორეულია. შიმნუსი ებრძვის და საწყის ეტაპზე იმარჯვებს ვიკრამზე. იგი ვიკრამ-სოლომონის ძალაუფლებაში იჭრება – იპატრონებს მის ტახტს, ცოლს... თუმცა, საბოლოოდ, ის ისევე მოტყუებით ჩადის კოკაში, როგორც ეს კუნძულების შემთხვევაშია. შიმნუსი ამგვარად გასცემს თავის თავს. კოკაში ჩაძვრომის უნარი ინდურ წყაროში ბოროტ ძალას მიეწერება. ასევე ბოროტ ძალასთან არის დაკავშირებული ქართულ ფოლკლორში კოკის ვერ ავსების მომენტიც - "ეშმაკს ბარაქა ვინ მისცა, კოკას ყელში დააკლდესა". ხალხური ლექსის ამ ვარიანტში ხაზგასმულია ეშმაკი, როგორც ქაჯი, არამატერიალური, უსხეულო და შესაბამისად, უხვავო, უბარაქო, უნაყოფობის ნიშნით აღბეჭდილი.

შეიძლება ითქვას, რომ ტახტის დაპატრონება – სახელმწიფოებრივ პლანში, ცოლის დაპატრონება-საყვარლობა – პირადულ პლანში იდენტური ფუნქციებია. ბოროტი ძალა ყველა საშუალებით ცდილობს, დაიკავოს გმირის ადგილი.

სოლომონთან დაპირისპირებული სლავური სახე – კიტოვრასი - კენტავრად არის წარმოდგენილი და, ტრადიციის თანახმად, სოლომონის ძმაა. ისევე, როგორც ძმები არიან სოლომონი და მოროლფი გერმანულ ტრადიციაში. კიტოვრასი დღისით ადამიანებზე მეფობს, ზოლოდამით იქცევა კენტავრად და ცხოველთა მეფეა. თავის ძმას ის ცოლს მოსტაცებს. ბილინურ თხრობაში კიტოვრასს ვასილ ოკულებიჩი ენაცვლება, რომელსაც სოლომონის ცოლი ქმრის – სოლომონის – მოკვლას აიძულებს. კუნძულები, კიტოვრასი, ვასილ ოკულებიჩი ერთმანეთის პარალელური სახეები, ერთმანეთის კორელატებია. თითოეულ მთავანს რომანი აქვს სოლომონის ცოლთან. ეს მოტივი უცხოა სოლომონის თალმედური თქმულებისთვის. მისი ძირები აღმოსავლურ მითოლოგებში მოიძებნა, საიდანაც ჯერ ბიზანტიურ ტრადიციაში გადავიდა და აქედან გავრცელდა აღმოსავლეთ ევროპაში.

კიტოვრასის კენტავრის სახით წარმოდგენას, ვფიქრობთ, აღმოსავლური საფუძველი უნდა ჰქონდეს: განდარვა (შდრ., Kantavr-kentavr) ავესტური ბოროტი დემონია, ზოლო ინდურ მითოლოგიაში მიწიერ ქალბატონთა მაცდუნებელი არსებები. ინდოეთში სასიყვარულო კავშირს ქორწინების გარეშე ეწოდება განდარვების ქორწილი.

ქართულ ფოლკლორში კუნძულები ეტრფის სოლომონის ცოლს - „პირად-მზე“, „პირად-მთვარე“, რომლის არქეტიპული სახე, ისევე როგორც მზეთუნახავისა, არის მარად მომკვდავი და აღმდგომი ქალღვთაება, რომელიც ორივე სამყაროში ცხოვრობს და მოგზაურობს. კუნძულები – ქაჯთა ქვეყნის, სიმბოლურად, მკვდართა სამეფოს მთავარი – ამ ქვეყანას უკავშირდება სოლომონის ცოლის საშუალებით. ის მონაცვლეობს ორ სამყაროს შორის და ამით იმეორებს მომკვდავი და აღმდგარი ღვთაების არქეტიპს. სოლომონის ცოლის საყვარლობით, კუნძულები ცდილობს, დაიკავოს სოლომონის ადგილი, ანუ ის, რასთანაც კუნძულები გენეტიკურად არის დაკავშირებული. მათი გენეტიკური კავშირი კარგად ჩანს რუსულ ტრადიციაშიც, სადაც კიტოვრასი სოლომონის ძმაა. დაპირისპირებულობა ძმებს შორის ირანული დუალიზმის

ფორმას იღებს. სოლომონი და კიტოვრას-კუნძულები სიკეთისა და ბოროტების, ორი განსხვავებული სამყაროს წარმომადგენლები არიან. თუმცა, ეს დაპირისპირება მხოლოდ ფორმალურია და საბოლოო ჯამში ორივე ერთი და იმავე არსების ორ მეტამორფოზულ სახესხვაობას წარმოადგენს. ასევე ქართულ ზღაპრებში გველეშაპი და მზეჭაბუკი გენეტიკურად რომ ერთი წარმოშობისანი არიან, ამაზე ისიც მეტყველებს რომ იმ ზღაპრებში, სადაც მთავარ გმირს გველეშაპი ან დევი არ უპირისპირდება, ამ როლში მისი ძმები გამოდიან. როდესაც უკლავენ საცოლეს, ან სხვა რაიმე ბოროტებას შეამთხვევენ მას (მ. ჩოლოყაშვილი, 2004, გვ. 57).

კუნძულები სოლომონს ცოლის საშუალებით ებრძვის. შესაბამისად, სოლომონიც ცოლის საშუალებით ამარცხებს კუნძულებს. კუნძულების ფუნქცია განსაზღვრულია: მან უნდა გაუყოს საჩეცელი სოლომონს, რომ სოლომონმა შეიმეცნოს ის, გახდეს მასთან ზიარი, რომ შემდეგ ადვილად დაამარცხოს. ზღაპრებში გველეშაპის მკვლეელი მზის ღვთაება გველეშაპისგანვე არის შობილი. პროპის აზრით, „გველს გველისგანვე შობილი კლავს, სწორედ ის, რომელსაც აქვს ძალა და ბუნება გველისა“ (პროპი, 1946, გვ. 255). გმირი იბადება მხოლოდ მაშინ, როცა კვდება გველეშაპი, რადგან სიცოცხლე თავის საწყისს სხვა სიცოცხლისგან იღებს.

როდესაც სოლომონს ცოლი დალატობს და ის ღუმს, ეს მის სიკვდილს ნიშნავს, რადგან ღუმილი სიკვდილის ნიშნით არის აღბეჭდილი. ზოლო სიტყვა, რომელსაც სოლომონი გაიღებს, მის დაბადებას აღნიშნავს. სოლომონი მაშინ არის ცოცხალი, როცა კუნძულები თავის სამეფოშია. ისინი ერთდროულად. პარალელურად ვერ არსებობენ. მათი შეხვედრა ყოველთვის ბრძოლით და ერთ-ერთის საბოლოო გამარჯვებით მთავრდება. ნოველისტურ ზღაპრებშიც ხშირად ცოლი მოლაღატაა. სოლომონის ციკლის ზღაპრებში გმირის ცოლი ხან ვაჟარს ეტრფის, ხან სოვდაგარს... თუ გავითვალისწინებთ, რომ ნოველისტური ზღაპრის გმირი გენეტიკურად ჯადოსნური ზღაპრის გმირია, ანუ მომკვდავი და აღმდგარი ღვთაება, ამიტომ ცოლის დალატიც არის აუცილებელი, რომ სამყაროს განახლებას ხელი არ შეეშალოს.

სოლომონის ან ნოველისტური ზღაპრის გმირის ცოლის, ერთი შეხედვით, ამორალურ ქცევას მითოსური საფუძველი აქვს და უკავშირდება ქალღვთაების უნარს - იყოს ხან იქაური ღვთაების ცოლი, ხან აქაურისა. ის არის შუალედური რგოლი ქმარსა და საყვარელს, ე.ი. „ამ“ და „იმ“ სამყაროს შორის. კუნძულები ესწრაფვის თავის წინარე ყოფას - სოლომონს, მისი ცოლის საშუალებით, რადგან ეს ერთადერთი გზაა, იყოს მისაღები ამ ქვეყნისთვის. მაგრამ საბოლოოდ, როცა კუნძულები დამარცხებულია და ცოლი სოლომონს უბრუნდება, ეს აქტი იღებს კოსმოგონიურ მნიშვნელობას, რადგან ქართული ხალხური ტექსტის მიხედვით, დედაშიწაზე ნაყოფიერებით აღნიშნული მიწიერი სამოთხე ღებმა, რაც სამყაროს განახლების აუცილებლობით არის გამოწვეული.

ქართულ ფოლკლორში კუნძულები მთვარისეული ეპითეტებით არის აღჭურვილი. მთვარე არის მნათობი, რომელიც მუდმივად ჩნდება და უჩინარდება. მისი ციკლურობა დროის უნივერსალური საზომია. სამყაროს განახლება მთვარის სიმბოლიკას უკავშირდება. მთვარე ყველაზე ზუსტად გამოხატავს ყოველი ცოცხალი ორგანიზმის და, რაც მთავარია, ადამიანის ცხოვრებას - დაბადებას

და სიკვდილს. მირჩა ელიადე აღნიშნავს, რომ მთვარეს არასოდეს სცემდნენ თაყვანს მხოლოდ იმიტომ, რომ მთვარე იყო. ამ მნათობის თაყვანისცემა მისი ბუნებით - კვდომა და კვლავ დაბადება - აიხსნება (მ. ელიადე, 1999, გვ. 300). მთვარე ყველაზე ნათლად გამოხატავს სამყაროს კანონზომიერებას, რაც მის მუდმივ განახლებას გულისხმობს.

რაც შეეხება კუნძულელს, ის მოდის ღამით და მოჰყვება მთვარის შუქს, სხვა შემთხვევაში თვითონ ანათებს ღამეს, ამასთან, კუნძულელს აქვს ოქროს ბურთი, რომელიც ნაქადაგარ ტექსტებში წმ. გიორგის სიმბოლოა. ეპითეტი "მაბურთალი", რომელიც წმინდა გიორგის ეკუთვნის, მოიაზრება არა ბირდაპირი მნიშვნელობით, არამედ ტერმინით გამოხატულია წმინდა გიორგის, როგორც მზის კულტის განსახიერების, ბუნება (ვ. ბარდაველიძე, 1932, გვ. 45-46). ნიკო მარი მზისა და მთვარის ურთიერთობის უძველეს საფეხურს წარმოგვიდგენს, როცა მზე და მთვარე წარმოიდგინებოდა ერთი მოვლენის ორ სახესხვაობად - ზეცის დღის და ღამის თვალუბად, ამიტომ ავტორი დასაშვებად მიიჩნევს ორივე მნათობის ერთი და იმავე სახელწოდებით და ფუნქციით შეხვედრას (ნ. მარი, 1933, გვ. 112). წმინდა გიორგი გვხვდება როგორც მზის, ასევე მთვარის კულტის გაგრძელებად, ისევე, როგორც ოქროს ბურთი ფიგურირებს ორივე მნათობთან დაკავშირებით და ზეცის ან ამაღლებული ადგილის სიმბოლოა.

აქვე უნდა აღინიშნოს, რომ უძველეს ქართულ რწმენა-წარმოდგენებში მთვარე მამრობითი ღვთაებაა, ხოლო მზე — მდედრობითი ("ბუა დია ჩქიმი, თუთა მუმა ჩქიმი"), ხშირად, მზე და მთვარე გაიგებოდა ერთი მოვლენის ორ სახესხვაობად, ძმად (მთვარე) და დად (მზე). შემდეგ ეტაპზე მზისა და მთვარის ფუნქციები შეიცვალა და მზემ შეიძინა მამაკაცური მნიშვნელობა, შესაბამისად, მთვარე გახდა ქალი. ვ. კოტეტიშვილის აზრით, ქართულ ზღაპარში გავრცელებული სახე — ქალი კოშკში — მთვარის სიმბოლოა (ვ. კოტეტიშვილი 1961, გვ. 333). ინდოევროპული მითოლოგიებისთვის ეს ჩვეულებრივი მოვლენაა. მთვარე იქ იმთავითვე მდედრობითი სქესისაა — luna, selene... მთვარის დღეობები მხოლოდ ქალებისთვის იმართებოდა, ისევე, როგორც მზის — მამაკაცებისთვის. ვფიქრობ, ქართული ფოლკლორი სწორედ იმ უძველეს შრეს წარმოგვიდგენს, როცა მთვარე მოიაზრებოდა მამაკაცად. კუნძულელი, რომელიც მთვარის ნიშნით არის აღბეჭდილი, ეტრფის სოლომონის ცოლს. მიწიერ ქალებთან კავშირის დამყარება მთვარის ღვთაების კიდევ ერთი დამახასიათებელი ნიშანია. მირჩა ელიადე აღნიშნავს, რომ პერსონიფიცირებული მთვარე ხდება "ქალთა მპყრობელი". მისივე ცნობით, მრავალ ხალხს სწამდა და ზოგს დღესაც სწამს, რომ მთვარე მამაკაცის ან გველის სახით უერთდება მათ ქალებს. ამიტომ, მაგალითად, ესკიმოსების ქალიშვილები არ უყურებენ მთვარეს, რომ არ დაფუნძიმდნენ. ავსტრალიელები მიიჩნევენ, რომ მთვარე ჩამოდის დედამიწაზე, ეტრფის მიწიერ ქალებს, აფუნძიმებს მათ და შემდეგ ტოვებს (მ. ელიადე, 1999, გვ. 310). ამ თვალსაზრისითაც, კუნძულელი მთვარის კულტის სახესხვაობად შეიძლება ჩაითვალოს. ამგვარად, "სოლომონისა და კუნძულელის ლექსს" უძველეს რწმენა-წარმოდგენებთან მიყვავართ და შესაძლოა, წარმოშობით ის მართლაც უძველეს ეპოქასთან იყოს დაკავშირებული.

დანამდვილებით არ შეგვიძლია ვთქვათ, არის თუ არა კუნძულელი გენეტიკურად მთვარის დეოაბა, ერთი რამ კი ფაქტია, რომ ხალხურ ლექსში

მას საკულტო ფუნქცია არა აქვს. აქ კუნძულების მთვარესთან და წმ. გიორგისთან კავშირი მხოლოდ მეტაფორების საშუალებით შეიძლება აიხსნას. ჩვენი აზრით, მინიშნება კუნძულების ასტრალურ ბუნებაზე და მის მიერ მაგიური ოქროს ბურთის ფლობა, ხალხურ ცნობიერებაში აღიქმებოდა, როგორც მთვარის ღვთაების მეტამორფოზული სახესხვაობის გამოვლენა, რითიც ხალხურ ლექსში წინასწარ შეფარვით არის მინიშნებული, რომ კუნძულები უნდა დაიმარბოს ჭურჭელში, კოკა კი, რომელშიც კუნძულებია, აუცილებლად უნდა გატყდეს, ანუ კუნძულები უნდა მოკვდეს და შემდეგ კვლავ აღდგეს. ისევე, როგორც მთვარე ყოველთვის ურად განიცდის სიკვდილ-სიცოცხლეს. მისი ბუნება მუდმივად აღდგენაშია. კუნძულების მთვარისეული ბუნებით და მეტაფორებით წარმოდგენა მიანიშნებს კოკაში გამომწყვდევის დროებითობაზე. სოლომონი აჩერებს დროს და ათასხუთასი წელიწადი, რომელიც ქვეყნიერი სამოთხის დროდ აღინიშნება ხალხურ ტექსტში, სიმბოლურად სამყაროს განახლებას ნიშნავს, რასაც აუცილებლად უნდა მოჰყვეს ლექსში წყევლით აღნიშნული კოკის გატება. იქნება შთაბეჭდილება, რომ კოკის გატება მსმენლისთვის მოულოდნელი არ არის, ზედმეტ კითხვებს არ ბადებს, პირიქით, ყოველივე დაფარული უნდა გაიხსნას. ეს ის კანონზომიერებაა, რომელსაც ემორჩილება მთელი კოსმოსი. ხალხურ ლექსში კუნძულების მთვარის მეტაფორებით წარმოდგენა უზრუნველყოფს მის კვლავ აღდგენას სიკვდილის შემდეგ.

საინტერესოა ის ფაქტიც, რომ ვარიანტების უმრავლესობაში კოკა, რომელშიც კუნძულებს ამწყვედვენ, სპილენძისაა. ყვითელ სპილენძს, საბას განმარტებით, თითბერი ეწოდებოდა. სხვა თვალსაზრისით, თითბერის ძველი ფორმაა თუთფერი და ადრე გაიგებოდა, როგორც მთვარის ფერი (მეგრ. თუთა = მთვარეს). ნიკო მარი კი ბასკური სასაუბრო ენის საშუალებით ამტკიცებს, რომ ფერ-ბერ შვილს, ძეს აღნიშნავს და სახელწოდება "თითბერი" აიხსნება, როგორც "მთვარის შვილი ან ძე". ჩვენი აზრით, აქ საქმე უნდა გვექონდეს გარკვეული ტომის წარმოდგენასთან, რომლის ასტრალური გამოვლინება იყო მთვარე, ხოლო მის წმინდა მეტალად მიიჩნეოდა სპილენძი. კუნძულების სპილენძის კოკაში გამომწყვდევა, ვფიქრობ, კიდევ ერთი არგუმენტი იმისა, რომ კუნძულები მთვარის ღვთაების მეტამორფოზულ სახეს, მის გაგრძელებას წარმოადგენს.

ამგვარად, წარმოდგენილ ნაშრომში, მეტაფორების თანმიმდევრული გააზრებისა და სხვა ხალხის ფოლკლორში არსებული პარალელური მასალის ანალიზის საფუძველზე, მოცემულია კუნძულების გენეზისისა და ფუნქციის საკითხი. მისი დაპირისპირება სოლომონთან იღებს კოსმიური თამაშის სახეს, როცა დაპირისპირება თვითონ ქმნის მთლიანობას: სოლომონი და კუნძულები ერთი საწყისის ორი კორელატია - ყოფიერების ორი ფორმა. კუნძულების არსებობა აუცილებელია, რადგან სწორედ მისი საშუალებით აღასრულებს სოლომონი თავის ნამდვილ ფუნქციას, რაც დემიურგობით არის აღბეჭდილი ქართულ ხალხურ ტექსტში.

ლიტერატურა

- მ. ანდრონიკაშვილი, 1966 - ანდრონიკაშვილი მ., ნარკვევები ირანულ-ქართული ენობრივი ურთიერთობიდან, I. თბ., "თსუ გამომცემლობა", 1966.
- ვ. ბარდაველიძე, 1932 - Бардавелидзе В. В., Опыт социологического изучения хевсурских верований, Тифлис: изд., Закавказского филиала Академии наук СССР, 1932.
- მ. ელიაძე, 1999 - Элиаде М., Трактат по истории религии. С – ПБ., "Алетейя", 1999.
- ა. ვესელოვსკი 1872 - Веселовский А. С., Славянские сказания о Соломоне и Китоврасе и западные легенды о Морольфе и Мерлине. СПб.: Изд. Института истории Литературного общения Востока и Запада, 1872.
- ვ. კოტეტიშვილი, 1961 - კოტეტიშვილი ვ., ექსკურსები, ხალხური პოეზია, თბ., "საბჭოთა მწერალი", 1961.
- ბ. მარი 1933 - Марр, 112 Марр. Н. Я., Этапы развития яфетической теории. Л.: изд. ГАИМК, 1933.
- პოეზია, 1973 - ქართული ხალხური პოეზია II. "მეცნიერება", თბ., 1973.
- ვ. პროპი 1946 - Пропп В. Я., Исторические корни волшебной сказки. Л., Изд – во ЛГУ, 1946.
- ბ. უმიკაშვილი, 1937, - უმიკაშვილი ბ., ხალხური სიტყვიერება. ფ. გოგიჩაიშვილის რედ. თბ., "ფედერაცია", 1937.
- რ. ჩოლოყაშვილი, 2004 - ჩოლოყაშვილი რ., უძველეს რწმენა-წარმოდგენათა კვალი ხალხურ ზღაპრულ ეპოსში. თბ., "ნეკერი", 2004.

ETER INTSKIRVELI

THE QUESTION OF THE ORIGIN OF THE IMAGE CONFRONTED WITH THE SOLOMON THE WISE IN FOLKLORE

In the Georgian Folklore the image of Kundzuleli confronted with Solomon the Wise is a king of devils.

The struggle between Solomon and Kundzuleli begins in Solomon's bed, when he finds out that a stranger visits his wife by night. Solomon's silence is his death, while his word uttered when he discloses this matter, is his birth. Solomon is alive when Kundzuleli is in his kingdom (symbolically in the kingdom of the dead). Solomon and Kundzuleli, by analogy with the Russian legend, where Solomon and Kitovras are brothers, is shown as two correlates of one origin, like the fairy tale, they cannot exist simultaneously. Their meeting always ends with the death of one of them as a result of fighting.

Kundzuleli fights against Solomon by means of his wife, whose, at first sight, amoral behavior, has mythical basis and is associated with the ability of the female Deity to be the wife of now this world, now that world. She is a connecting link between her husband and lover, i.e. between "this" and "that" worlds. Kundzuleli strives for his former being – Solomon through his wife, because this is the only way for him to be acceptable for this world. But in the end, when Kundzuleli is defeated and Solomon's wife returns to her husband, this act acquires the cosmogonical significance, i.e. earthly paradise comes, and one who is unworthy of marriage is destroyed that also is caused by the necessity of regeneration of the universe.

In Georgian folklore, the epithets associated with the moon are used with respect to the evil force – Kundzuleli. In our opinion, the astral nature of Kundzuleli and possession of the magic golden ball by him is perceived as metamorphic variety of the Deity of Moon. To all appearances, the moon epithets used with regard to the evil force indicates that the copper ("*titberi*" is for Georgian brass, the same as "*tutberi*" - "*tuta*"-moon) jug, in which Kundzuleli is confined, must be broken, i.e. Kundzuleli must die and then must be brought to life afresh, he must be ressurected just like the moon that dies and returns to life every month. In our opinion, the lunar nature of Kundzuleli, as well as the epithets associated with the moon indicates that his life in the jug is a temporary act. The moon metaphor secures the resurrection after his death.